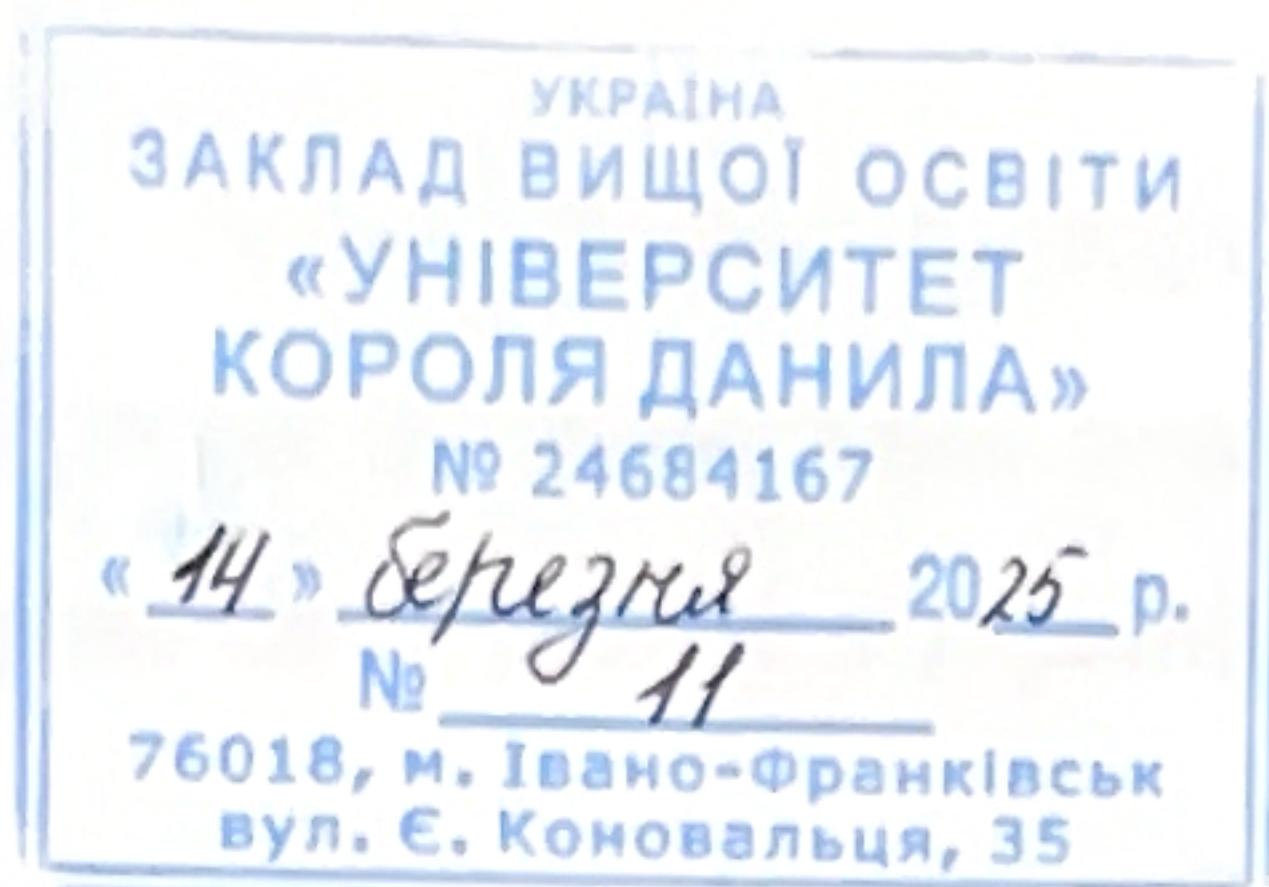

*Разовій спеціалізованій вченій раді
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»*

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента – доктора юридичних наук, професора Криховецького Івана
Зеновійовича на дисертацію Книгницького Миколи Миколайовича на
тему: «Роль правової культури в процесі застосування права в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право»
за спеціальністю 081-Право**

Актуальність обраної дисертантом теми. В умовах сучасних політичних та соціально-економічних перетворень в Україні питання правової культури набуває особливої важливості. Дослідження ролі правової культури в процесі застосування права дозволяє глибше зрозуміти, як сформувати ефективну правову систему, що відповідатиме вимогам часу, зберігаючи основні принципи справедливості, законності та правового порядку. Поняття правової культури має важливе значення для розбудови правової держави. По-перше, правова культура відображає рівень правосвідомості та правової поведінки громадян, що безпосередньо впливає на ефективність правозастосування. Розуміння цих аспектів допомагає сформувати взаємодію між органами державної влади та громадянами, що підвищує довіру до правової системи. По-друге, правова культура є важливим елементом в забезпеченні стабільності правопорядку в державі. Підвищення рівня правової культури серед державних органів та громадян дозволяє створити ефективні механізми застосування правових норм, що відповідають потребам суспільства. По-третє, правова культура визначає етичні стандарти правозастосовних органів, що є необхідними для забезпечення справедливості та законності. Розробка шляхів підвищення правової культури є важливою для удосконалення правозастосування в Україні, оскільки вона сприяє покращенню якості взаємодії між громадянами та органами державної влади, а також підвищенню ефективності правозастосовних процесів.

Таким чином, дослідження правової культури є надзвичайно важливим з наукової та практичної точок зору, оскільки воно сприяє не тільки розвитку правозастосування в Україні, а й зміцненню правової системи в цілому.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення наукової роботи та публікацій здобувача дозволяє зробити висновок, що структура та логіка викладу матеріалу відповідають поставленим меті та завданням. У роботі чітко прослідковується послідовність і узгодженість розділів, а також відсутність повторів і дублювань, що свідчить про високий рівень організації наукового тексту. Сформульовані висновки та пропозиції ґрунтуються на значному обсязі теоретичного і джерельного матеріалу, а також на ретельному аналізі методологічних підходів, що підтверджує високий рівень фаховості дослідника та важливість самої роботи для розвитку відповідної наукової галузі.

Основні результати дисертації представлені у семи наукових публікаціях, з яких чотири статті у наукових фахових виданнях України, одна стаття в зарубіжному виданні та дві тези доповідей оприлюднені у збірниках матеріалів конференцій, симпозіумів.

Проведений аналіз дисертаційної роботи і наукових публікацій здобувача дозволяє стверджувати, що робота виконана на високому науковому рівні, результати дослідження відповідають галузі теорії держави і права, їх практична цінність визначається достатнім рівнем апробації.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження Книгницького М.М. є важливим внеском у розвиток української правової науки, оскільки воно конкретизує роль правової культури в процесі застосування права в Україні. Здобувачу вдалося одному з перших здійснити комплексний аналіз цього поняття та його впливу на правозастосовні процеси, виявивши ключові аспекти, які визначають ефективність правової системи в країні.

В результаті проведеного дослідження було обґрунтовано кілька теоретичних та практичних аспектів, що стосуються формування правової культури та її впливу на законодавство та правозастосування. Окрім того, здобувач розробив конкретні рекомендації щодо удосконалення правової освіти, виховання та підвищення рівня правосвідомості серед громадян, що є необхідним для забезпечення справедливості та ефективності правозастосування в Україні.

Вперше запропоновано авторське визначення правової культури як інтегративного елементу суспільної культури, що включає в себе не лише правові знання, але й етичні та моральні норми, які формують правосвідомість та поведінку громадян. Книгницький М.М. доводить, що високий рівень правової культури забезпечує більш ефективну взаємодію між правозастосовними органами та громадянами, сприяючи зміцненню довіри до правової системи та підвищенню рівня правопорядку в країні. Таким чином, здобувачем сформульовано нові теоретичні підходи, що забезпечують краще розуміння взаємозв'язку між правовою культурою та правозастосуванням. Результати дослідження мають значну наукову і практичну цінність, оскільки вони можуть бути використані для удосконалення правових процесів в Україні.

У роботі представлено й інші висновки й рекомендації в тому числі й практичного характеру, що свідчать про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі Книгницький М.М. здійснив детальний аналіз та використання теоретичних підходів українських та міжнародних вчених, що дозволило йому глибше зрозуміти сутність правової культури та її вплив на процес застосування права в Україні. Автор досліджував еволюцію правової культури, її зв'язок з іншими категоріями права, такими як правосвідомість, правова поведінка та правова етика, що дозволяє чітко визначити її роль у правозастосовній практиці. Здобувач досяг поставленої мети дослідження, яка полягає у вивченні взаємозв'язку між правовою культурою та ефективністю правозастосування, а

також виявленні основних факторів, що визначають рівень правової культури в Україні та її вплив на стабільність правового порядку.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Свідченням високого рівня володіння Книгницьким М.М. методологією наукової діяльності є те, що в дисертаційній роботі застосовано комплекс принципів (науковості, об'єктивності, історизму, логічної послідовності, системності), підходів (філософський, аксіологічний, порівняльний, структурно-функціональний, системний) та методів (діалектичний, порівняльний, формально-юридичний, аналізу і синтезу, історико-правовий та ін.). Здобувач детально пояснив використання кожного з цих методів у дослідженні, зокрема, у вступі та окремому підрозділі, де він конкретизує способи їх застосування для досягнення мети роботи. Це свідчить про глибоке розуміння методологічних основ і вміння ефективно їх застосовувати для вирішення поставлених наукових завдань.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані здобувачем висновки і пропозиції впроваджено і використовуються в освітньому процесі, чому є підтвердженням представлені Акти впровадження в додатках до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації й завершеності в цілому.

Дисертаційна робота Книгницького М.М. має чітку і логічну структуру, яка відповідає вимогам до подібного роду робіт, які передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Робота складається з анотації, списку опублікованих праць за темою, вступу, трьох розділів, які логічно об'єднані у дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (143 найменування на 14 сторінках) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 197 сторінок, з них основного тексту – 161 сторінка. Чотири сторінки – три додатки.

В анотації коротко викладено основні результати дослідження, концептуальні категорії, які здобувач вводить в науковий обіг, а також сформульовані пропозиції та рекомендації щодо підвищення рівня правової культури та її впливу на правозастосування. Анотація представлена українською та англійською мовами.

У вступі здобувач обґрунтував вибір теми, конкретизував актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Вказано на зв'язок роботи з науковими програмами і планами, темами. Наведено набір прийомів і методів наукового пізнання, які використовувалися в процесі дослідження. Окреслено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію про апробацію.

У першому розділі **«Теоретичні аспекти правової культури та правозастосування»** дисертант здійснив систематизацію теоретичних підходів, наукових принципів і методів, які використовувалися під час дослідження. Зокрема, здобувач акцентує увагу на категоріально-понятійному апараті, що є основою для подальшого аналізу.

Другий розділ **«Взаємозв'язок між правовою культурою та застосуванням права в Україні»** аналізує, як рівень правової культури впливає на ефективність правозастосування в Україні. Здобувач розглядає основні елементи правової культури, зокрема правосвідомість, правову поведінку та правові традиції, та показує, як вони взаємодіють із процесами застосування права.

Третій розділ дисертації **«Вдосконалення правової культури для підвищення ефективності застосування права в Україні»** зосереджений на аналізі можливих шляхів підвищення рівня правової культури з метою покращення правозастосування в країні. Книгницький М.М. досліджує фактори, які можуть сприяти розвитку правової культури серед громадян та правозастосовних органів, зокрема, роль правового виховання, освітніх програм та професійних тренінгів для правників. У розділі також пропонуються конкретні рекомендації щодо вдосконалення правової освіти та професійного

розвитку правників, що допоможе підвищити якість правозастосовних процесів і забезпечити стабільність правопорядку в Україні.

Висновки роботи чітко відповідають поставленій меті та завданням, є репрезентативними, оригінальними і можуть бути використані в подальших теоретико-правових дослідженнях та практичній діяльності.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Сформульовані та обґрунтовані в роботі Книгницького М.М. положення, висновки та рекомендації, можуть бути використані в процесі проведення загальнотеоретичних досліджень в галузі теорії права, практичних підходів до реформування правової системи України.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отримані Книгницьким М.М. результати його дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання.

По-перше, здобувач справедливо підкреслює важливість правової культури для правозастосування в Україні, однак виникає питання, чи вплив правової культури на ефективність застосування права однаковий для всіх галузей права, чи можуть бути специфічні аспекти для окремих сфер, які потребують іншого підходу.

По-друге, у розділі 2 досліджується взаємозв'язок між правовою культурою та правосвідомістю громадян, але питання про те, які саме соціально-економічні фактори в найбільшій мірі впливають на рівень правової культури серед громадян, залишаються недостатньо розкритими. Було б корисно розглянути, як ці фактори впливають на зміни в правозастосуванні в контексті соціальних і політичних змін в Україні.

По-третє, у розділі 3 зазначено важливість правового виховання, але залишається неясним, які конкретні механізми повинні бути запроваджені для підвищення рівня правової освіти серед різних верств населення, зокрема в умовах обмежених ресурсів.

Зазначені рекомендації та зауваження носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленої до захисту дисертаційної роботи.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Книгницького М.М., фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертаційна робота Книгницького М.М., є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Книгницького Миколи Миколайовича на тему «Роль правової культури в процесі застосування права в Україні» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення, відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Книгницький Микола Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081–Право.

Рецензент –

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права та
публічного управління
Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»

Іван КРИХОВЕЦЬКИЙ